

Marttojen patalapputempaus 2018

Patalappu on meille kaikille tuttu apulainen niin keittiöstä kuin koulun käsityötunneilta. Kun ruoka valmistettiin avotulella pyöreäpohjaisessa padassa, pata siirrettiin patakoukuilla pataluhan päälle ruokapöytää. Patakoukku on siis patalapun edeltäjä. Pataluha oli oljesta, myöhemmin metallista tehty paksu rengas.

Suomalaisissa keittiöissä tapahtui suuri muutos 1800-luvun alussa valurautaisten liesien tai levyjen myötä. Savu ja noki vähenivät tuvista, tasapohjaiset kattilat otettiin käyttöön ja keittiötekstiilit alkoivat yleistyä. Keittiötekstiileihin kuuluivat alussa pöytä- ja lautasliinat, pyyhkeet, ryynipussit, säkit, pesurievut, patatilkut, tomuliinat, myöhemmin verhot ja räsyistä kudotut poppanat ja matot.

Koulukäsityöt heijastavat valitsevan ajan naisihanteita. Lamavuosien jälkeen naisia kasvatettiin käsitöiden avulla kotitöihin ja kodissa tarvittavien tekstiilien tekemiseen. Köyhien kansannaisten perustaidot saattoivat olla heikkoja. Uskonnon ja äidinkielen ohella käsityö oli tärkein oppiaine koulussa. Kodeissa tarvittiin arkielämän taitoja, käytännöllisyys oli tärkeää. Virkkausta pidettiin 1800-luvun lopulla korukäsityönä, jopa turhamaisuutena. Porin suomalaisen tyttökoulun johtajattaren mukaan ”tyttöjen tulee osata kutoa sukkia eikä virkata leveitä pitsejä”.

Suomalainen elintaso koheni erityisesti 1950-luvulla, samaan aikaan muuttoliike maalta kaupunkeihin kiihtyi. Koteihin alkoi ilmestyä kodinkoneita ja muoviasiain. Kodin arkiset tavarat saivat uutta ilmettä ja kodin sisustukseen alettiin kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Myös patalaput elivät kukoistuskauttaan.

Patalappujen malleja suunniteltiin itse, saatiin aikakauslehdistä tai vaihtamalla. Patalappuja valmistettiin monin eri tekniikoin. Vohvelikangas ja virkatut patalaput olivat suosittuja. Pyöreän tai neliön muotoisen patalapun reunaan koristi nirkkoreunus. Koulukäsityöistä on monelle tuttu tekniikka jossa patalappu valmistettiin pujottelemalla langanpätkistä, jolloin pujotettujen lankojen päät muodostivat lappuun hapsureunan.

1970-luvulla käsityöopetuksessa siirryttiin kasvatukselliseen käsityöajatteluun. Käsityötunneilla myös jutteleminen oli tärkeää. Peruskoulun myötä käsitöiden avulla on pyritty myös tasa-arvokasvatukseen, ei ole erikseen tyttöjen ja poikien käsitöitä.

Käsitöiden tekemisellä yhdessä on vahva vaikutus yhteisöllisyyteen, sosiaaliseen hyvinvointiin, mielenterveyteen ja naisten yhteisöjen lumiseen. Martta -järjestöt ovat perustuneet pitkälti käsillä tekemiseen. Sukkapuikkojen kilinä on tärkeää. Kun kädet tekevät töitä, niin mieli rauhoittuu. Ennen tehtiin käsitöinä käyttötavaroita, nykyään ylläpidetään yhteisöllisyyttä. Patalapputempauksessa yhdistyvät perinteet, käytännöllisyys, kestäväkehitys, yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys. Patalappujen tekeminen kouluttaa monella tavalla.

Martat toteuttavat keväällä 2018 patalapputempauksen, jonka tavoitteena on yllättää ja ilahduttaa sekä kannustaa tekemään itse ja lisätä kotityön arvostusta. Tavoitteena on tehdä erilaisia ja eri tekniikoilla patalappuja. Patalappu voi olla esimerkiksi neulottu, virkattu, ompelukoneella tehty, tilkkutyö tai vaikkapa huovutettu.

Patalaput viedään torstaina 3.5.2018 eri paikkakunnilla puistoihin ja muihin julkisiin paikkoihin. Löytäjä saa ottaa patalapun mukaansa. Patalappuja myös annetaan kädestä käteen ja sen voi viedä esimerkiksi kunnanjohtajalle tai jollekin yhteistyökumppanille.

Jokaiseen patalappuun liitetään marttojen viesti. Valmiin viestikortin löydät Martat-lehdestä 2/2018 ja saat niitä kevään aikana myös piiristäsi. Patalappuun kannattaa myös liittää kutsu oman yhdistyksen toimintaan sekä tietoa seuraavista marttailloista ja tapahtumistanne.

Martat kannustaa jakamaan kuvan tehdyistä, saaduista ja löydetyistä patalapuista somessa aihetunnisteella #martalta. Instagramissa kuvan jakaneiden kesken arvotaan toukokuun lopussa marttatuotteita. Patalapputempauksella on myös omat facebook sivut: Martat patalapputempaus.

Laukaan Marttojen Patalappukatselmus marttaillassa 10.4. Patalapputempaus 3.5.2018. Sitä ennen näyttely Laukaan kirjastolla. Näyttelyn pystytys 16.4.2018.

